

<p>18. březen 2017 20. adar 5777</p> <p>šabat začíná v 17:52 mincha od 12:40 havdala v 19:01</p>		<p>כִּי תִּשָּׂא</p> <p>5777</p> <p>KI TISA</p>
--	---	--

Shrnutí paraši – 8směrK

Zkuste, nejlépe s dětmi, vysvětlit, jak s parašou tohoto týdne souvisí níže uvedená slova, které jsme skryli do osmisměrky.

PŮLŠEKEL, MOŠE, BECALEL, OHALIAV, MIŠKAN, EGEL HAZAHAV, LUCHOT, ARBAIM JOM, HAR SINAJ, KIJOR, ŠABAT, MELACHA

Třináctero výchovných principů

Rav Sacks publikoval v těchto dnech třináctero krátkých zamyšlení na téma úspěšné (židovské) výchovy dětí. V následujících třinácti týdnech se budeme věnovat vždy jednomu principu.

Princip první. V dnešní době žijeme pod neuvěřitelným tlakem. V práci, doma, ve společnosti – všude jsme doslova bombardováni informacemi a naše schopnost pozornosti klesá. Představte si Darování Tóry v dnešní době. Moše jde nahoru, Bůh k němu hovoří, Moše jde dolů. Pak zase

nahoru. Má zůstat na vrcholu hory Sinaj čtyřicet dní. Už slyším, jak lidé Boha prosí: „Nešlo by zkrátit to darování Tóry do 120 znaků?“ Tlak, který na naše pubertální děti vyvíjejí sociální média je ještě mnohonásobně vyšší. Dospívající děti žijí v roztržitém světě a mají velmi omezenou délku, po kterou se dokáží soustředit. Neustále jim (a nám) pípají zprávy a oznámení... Co tedy máme dělat, pokud chceme být „dobrymi rodiči“. Přirozeně je optimální se oženit či provdat za budoucího dobrého rodiče, ale to asi není odpověď pro tuto chvíli. A přestože se v následujících principech pokusíme přiblížit k jádru problému, na úvod jednu velmi důležitou odbočku. Jakési vytnutí před závorku. Ano, musíme se snažit inspirovat své děti, ale... musíme jim také dát prostor, aby ony inspirovaly nás. Dejme jim prostor. Čas. A ony to dokáží. **První princip tedy zní: „Dejme dětem prostor, aby nás inspirovaly a ony budou.“**

Pavel Král: Malý krok pro člověka...

Při čtení paraši Ki tisa nás napadá, proč směšuje dohromady tři témata: Dokončení instrukcí pro stavbu Miškanu, malér se zlatým teletem a pokyn k vytesání druhých desek. Stejně tak není jasné, jaké je vlastně pořadí těchto událostí. Paraša začíná instrukcí, jakým způsobem se mají sčítat příslušníci židovského národa. To je téma samo o sobě zajímavé a budeme se tomu ještě někdy věnovat. Ale v tomto případě jde o sčítání mužů způsobilých pro službu v armádě. Proč by se jinak hovořilo o věku od dvaceti let výše? A jaký to má význam právě teď? K čemu armáda? Egyptany Bůh utopil a bitva s Amalekem byla také zcela v jeho režii. Proč armáda právě teď? Smysl to dostane ve chvíli, když si uvědomíme, že toto sčítání nastalo až po epizodě se zlatým teletem. Co říká Bůh Mošemu? „Zkazil se tvůj lid, který jsi vyvedl z Egypta“. Najednou je to Mošeho lid? Je tedy zlaté tele náhradou Boha, nebo Mošeho, který byl pryč moc dlouho? Moše Boha přesvědčí, aby tentokrát lid netrestal, ale nositelem trestu se stane on sám. Ti, kdo v souvislosti s modloslužbou zemřou, zemřou rukou lidské spravedlnosti. V dávných dobách nebyl rozdíl mezi armádou a policií. To sčítání pro armádu, o němž je řeč na začátku, ale které nastalo zřejmě až po hříchu s teletem, je upozorněním pro lid, že nejen Bůh může trestat. Že existuje i světská moc – a to i po odchodu z Egypta. Bůh upozorní Mošeho, že člověk, který by ho spatřil, zemře. Co udělá Moše? Odstěhuje Miškan za hranice tábora. Bůh už nadále není ve středu lidu, ani ho nevede pouští. Kdo chce k Bohu, musí za ním jít. Bůh lid neopouští, stále na něj dohlíží, stále si vyhrazuje právo trestat. Ale od téhle chvíle je jasné, že lidské kroky začínají být samostatné. Každá další vzpoura proti Bohu už nebude dětským vzdorem pro vzdor sám, ale svobodným rozhodnutím každého člověka.

(Ne)dorozumění (ne)omlouvá

Jedním z velkých témat paraši Ki tisa je nedorozumění mezi Mošem a pod horou Sinaj čekajícím lidem. Výsledkem nedorozumění byl hřích zlatého telete, jehož následky nás stále provázejí. Ale můžeme jít i o krok dál. Sám hřích u Stromu poznání byl vlastně jedno velké nedorozumění. Dodnes existuje mnoho hluboce zakořeněných omylů, které se tradují a předávají z generace na generaci s podivuhodnou vitalitou. Ať už se to týká domnělého zákazu pozvat na seder Nežida, nebo zákazu jíst v době truchlení (ŠIVA) maso a pít víno. Některé omyly jsou až úsměvné - například obava, že žirafu nelze jíst, protože se (údajně) neví, kde na jejím dlouhém krku provést *šchitu*. (Může se kdekoliv.) Jiné mohou vést k nepříjemným situacím – někteří lidé se domnívají, že pokud po umytí rukou promluví dřív, než začnou jíst, musí si jít znovu umýt ruce... Jedním z největších omylů (a také nejhlouběji zakořeněných) je institut *šabes-goje*, nežidovského pomocníka (či služebníka) na šabat.

Velmi jednoduše je možné říct, že co nesmí na šabat udělat Žid, nesmí pro něj udělat ani nikdo jiný.

A je jedno, z čí iniciativy se koná a jestli jde o práci placenou či dobrovolnou. Téma samo pro sebe jsou „náznaky“, z nichž je možné vyvodit přání (ale o tom jindy). Jako každé nedorozumění, i práce *šábes-goje* a její využití má určitý pravdivý základ. Stručně řečeno existují momenty, kdy je možné mít prospěch z práce *šábes-goje* na šabat. Kdy konkrétně? Pokud má z této činnosti přímý prospěch i on. Pokud se jedná pouze o rabínský zákaz. Pokud se jedná o úplný začátek šabatu, kdy „ještě není noc a už není ani den“. A pokud se jedná o situaci opravdu velké nouze, velké finanční ztráty, o otázku zdraví nebo o vykonání micvy.

Na druhou stranu je možné si najmout *šábes-goje*, aby na šabat vykonával práce, které by mohl na šabat dělat i Žid. A je mu možné za takovou práci zaplatit (ovšem ne na šabat).

Pokud hovoříme o nemoci, máme na mysli takové onemocnění, které nás přiměje ležet v posteli. Zima v domě může vést k takovému onemocnění, a proto bývalo zvykem nechat si přikládat do kamen předem domluveným *šábes-gojem*. Tam také slovní spojení *šábes-goj* vzniklo.

Rav Jaron Ben David: Drahé kovy

Rav Jaron Ben David bude tento šabat v Praze (i s manželkou Eliševou a dalšími hosty plánované nedělní akce). Těm, kteří nebudou mít tu možnost rabína osobně potkat, posíláme překlad jeho loňské draši na parašu Ki tisa.

Má smysl omezovat sponzorské dary? Existují ve financování dobročinných projektů čisté a nečisté zdroje? Máme se ptát po původu obdržených peněz, nebo je otázkou jen, jak s nimi nyní naložíme? Rabíni se podivují nad rysy židovského národa. Když jsou požádáni, aby přispěli na stavbu zlatého telete, přispějí. Když jsou požádáni přispět na stavbu miškanu (svatostánku), přispějí opět. Přesto to při stavbě miškanu nebylo tak jednoduché. Ano, většina zdrojů byla vybrána z dobrovolných darů, ale přesto, na úvod naší paraši, čteme o výběru peněz, který je povinný a připomíná daň. „Každý muž musí dát půl šekelu stříbra na stavbu miškanu.“ Bylo snad financování stavby v těžkostech, že bylo nutné vypsát daň? Určitě ne. Půlšekel stříbra se snadno ztratil v záplavě zlata a mědi, které lid dodával zcela dobrovolně. Smysl vybrání půlšekelu byl přirozeně zcela jiný. Měl by symbolickým aktem, díky němuž by každý muž pocítil spoluúčast na stavbě svatyně.

Téma miškanu, přes jeho provizornost v rámci celé židovské historie, zabírá místo více než čtyř oddílů Tóry. Již jsme si četli o dobrovolných darech, stavbě miškanu, tvorbě kněžských šatů, které následuje popis realizace výběru darů, realizace stavby a tvorby. Tři dílky příběhu ale vybočují z chronologie událostí – o zlatém oltáři, na kterém se mají pálit vonné byliny, o půlšekelu a o měděném sudu na vodu, z kterého si měli kněží omývat ruce a nohy. Kdo si pamatuje, jaké dary se měly vybírat na stavbu miškanu, si určitě všiml, že první tři materiály, které byly potřeba, byly: zlato, stříbro a měď. A tři příběhy nám vybočují z časové osy – zlatý oltář, stříbrný půlšekel a měděný sud.

Rav Chajim ben Becalel (bratr pražského Maharala), ve své knize *Igeret hatijul* píše, že tři kovy poukazují na tři typy dárců. Zlato (ZAHAV) je akronymem slov ZE HONOTEN BARI – tento dar dává „zdravý“ člověk, kterého k daru nic nenutí, nemá žádný zvláštní (tajný) důvod obdarovat, dává, protože cítí, že dávat je správné. Stříbro (KESEF) je akronymem slov KEŠEJEŠ SAKANAT PACHAD – která naznačují, že se dárci něčeho obává. Měď (NECHOŠET) je akronymem slov NETINAT CHOLE ŠEOMER TNU – a představuje dárci, který dává, až když už je v nouzi (je nemocný).

Vše, co bylo na stavbu miškanu darováno, byly surové předměty, které doposud nebyly nijak využívány. S výjimkou - tři drahých kovů. Zlato bylo darováno ve formě šperků, stříbro v podobě mince a ženy darovaly měď, která ji před tím sloužila jako zrcátka.

Zrcátka sloužila ženám k úpravě zevnějšku. Zrcátko není nijak emocemi svázaný majetek. Má svou funkci a tečka. Dá se předpokládat, že žena, která darovala měděné zrcátko na zhotovení sudu, měla ještě jedno, větší a lepší. Peníze (KESEF znamená stříbro i peníze v dnešním slova smyslu) jsou jinou kapitolou. Peněz se člověk nezbavuje rád. Každou minci v dlani pečlivě otočí. Kniha Kohelet uvádí, že kdo miluje peníze, nikdy se jich nenabaží. (Existuje *wort*, podle kterého tři věci fungují spolehlivě – peníze, alkohol a Tóra. Peníze blbnou lidi a kdo má peníze a přesto nezblbl, nemá jich ještě dost. Alkohol opíjí a kdo ho pil a neopil se, ještě nepil dost. A Tóra zlepšuje charakter člověka a kdo ji studoval a nezlepšil se, ještě nestudoval dost.) Darovat peníze znamená riskovat, že je nebudu mít, až je budu potřebovat. Zlato je zcela jiná liga – jak finanční hodnotou, tak emocemi, které se k němu váží. Kdo má zlatý prsten nebo jiný zlatý šperk, nerad se ho vzdává, a to nejen pro jeho tržní cenu. Svou roli hraje estetická hodnota a pocity. Kdo má na sobě zlatý šperk, cítí se lépe, cítí se krásnější, váženější.

Zlato se nacházelo uvnitř miškanu – ze zlata byla schrána úmluvy menora, oltář, stůl. Ze stříbra byly podstavce, ve kterých byly ukotveny fošny tvořící stěny vlastního miškanu. A měděný sud stál na nádvoří. Takže i topograficky platilo, že čím byly dary dávány z větší hloubky nitra člověka, tím vnitřněji našly v miškanu uplatnění.

Když byl dán příkaz postavit si miškan, bylo řečeno: „Postavte mi svatyni a já budu spočívat mezi vámi.“ Není psáno „A já budu spočívat v ní“, ale „mezi vámi“. Boží Přítomnost (ŠCHINA) má mít své místo v srdci člověka. Čím více místa uvolní člověk ve svém srdci, tím více má Boží Přítomnost prostoru, kam vstoupit.

Nad vašimi dotazy...

Ano, **Marto**. Stále ještě jsou ke koupi **Příběh knihy Ester**. Rabínský výklad známého biblického příběhu z pera rav Jigala Ariela, v překladu Jana Diveckého, doplňuje i plný hebrejský text Megily se zrcadlovým překladem Karola Sidona.

K dostání na www.doopravdy.cz. Cena 249,- Kč. Možno objednat i ve větším objemu.

Tento Daf byl sepsán na počest návštěvy rabanit Dvory Kalchhaim jako soukromá aktivita s pomocí různých dostupných zdrojů, z nichž je možné jmenovat drašot rav Ben Davida, internetové stránky chabad.org, Portal Daf-Yomi a texty programu TalAm. Za případné chybi a překlepy se omlouvám.